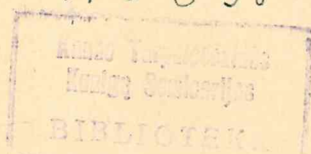
STASYS YLA

ATEINA NAUJAS KUNIGAS

KAUNAS, 1940

Atspaudas iš „Tiesos Kelio“

Spaudė „Šviesos“ spaustuvė

Kurso Draugams

per anksti mirusiems

PETRUI DUBAUSKUI,

Kurklių vikarui,

ANTANUI RUPŠIUI,

Rumšiškės vikarui

ATMINTI

ir

gyviems, kunigo darbo
dešimtmetį bešvenčiantiems,

PASVEIKINTI

Skiria

AUTORIUS

TURINYS

Kelio beieškant

Nieko nėr taip tikra ir aišku — mums atrodo — kaip kunigystės kelias. Jis gi su dviejų tūkstančių metų tradicijom... Belieka į tas šimtamečiais išmintas vėžes įstoti, ir keliauk sau tikras ir ramus.

Bendrai — taip. Kunigystė turi savo objektyvinį kelią, bendrines formas, tradicijas. Jos žinomos, jas galima pasisavinti.

Vis dėlto subjektyviai kiekvienam tenka savo kelią atrasti kunigystėje. Objektyvinis kelias per bendras, luomo formos, tradicijos, gyvenimo kryptys per mažai asmeniškos, individualiai ne visuomet atitinkamos. Jos paliečia kunigą daugiau iš paviršiaus, iš dalies. Lig laiko, tiesa, įdomios, būna ir tos formos, tradicijos ir visas tas bendrybinis, objektyvus kunigystės pasaulis. Bet tik lig laiko. Kunigo dvasia — jei ji nėra per daug šabloniška — tik šituo pasitenkinti negali. Pajuntama ilgainiui, kad kaž ko trūksta. Iš pradžių net negalima pasakyti — ko.

Į objektyvinį pasaulį, pasirodo, reikia įsijungti a s m e n i š k a i, individualiai. Iš pradžių žmogus gal nėr tiek subrendęs kūrybiškai pasireikšti savo ir Dievo pasaulyje. Jis per mažai pažįsta save ir patį Dievą. Ir save ir Dievą (Dievo dalykus) jis pažįsta iš labai bendros pusės. Jis neturi visų duomenų pilnutiniau dalykus suvesti į krūvą, susumuoti. Ypač jam svetimas individualinis, asmeninis santykiavimas su Dievo pasauliu. Kaip Putinas apie Vasarį klieriką sako — religinio jausmo, gilesnio dvasios prasiskleidimo kontakte su Dievybe jis neįstengė konstatuoti.

Va, kodėl asmeninis momentas kunigystės kelyje iš pradžių nevaidina tokio vaidmens. Bet kai jis ima žmogui iškilti, kai žmogus tiek jau subręsta — jei jis iš viso tiek subręsta —, nepasitenkinama tik bendrybėmis, tik objektyviniu kunigystės keliu. Čia ir prasideda kunigo lūžimas.

Gal būt tai įvyksta tik po daugelio metų. „Tik po daugelio metų Vasaris atsistojo savo gyvenimo pusiaukelėj ir kryžkelėj, kur pašaukimo klausimas buvo jau nebe teoriško svars-

tymo objektas, bet širdies krauju aplieta gyvenimo žaizda". (Al. šeš. I, 17). Taip, šis klausimas iškyla nebe teoriškai, bet kaip gyvybinė problema, asmeniškai labiausiai paliečianti. Tai psichologiškas būti ar nebūti. Būti tik mechanizmu, automatu, atliekančiu tam tikras funkcijas Bažnyčios tarnyboje ar būti kunigu didžio gyvenimo, organiškai susieto su savo asmenišku gyvenimu ir Dievo gyvenimu. Būti mechanizmu, ar būti asmenybe. Būti kunigu ir nebūti žmogum, asmenišku žmogum, ar būti žmogum ir kunigu kartu.

Yra gal būt žmonių, kuriems ši problema visai nekyla, kuriem gal keista iš viso tokią problemą girdėti keliant. Yra tokių žmonių. Tai paprastos sielos, be pretenzijų, o gal ir be duomenų būti asmenybėmis, arba labai didelės sielos — savu laiku spėjusios atsistoti ant tikro subjektyviai objektyvaus kelio. Pastarųjų nėra daug — tai karismatikai, tai Dievo išrinktieji. Pirmųjų gal daugiau, nei manoma. Bet yra ir pauliniškų, augustiniškų, ignaciškų sielų. Yra sielų su turtinga dvasinių vertybių skale, sielų bręsti gebančių, kūrybiškai apsireiškiančių. Tokioms sieloms ir iškyla — savu laiku — kunigystės pašaukimo problema per nauja. Iškyla ji visu aštrumu, kaip kokia širdies žaizda.

Tai yra savotiška krizė su visomis jai būdingomis savybėmis — nusivylimu, blaškymusi, ilgėjimusi, ieškojimu. Tai nusivylimas senuoju savo keliu, ilgėjimasis kaž ko naujo, to naujo ieškojimas ir praktiškas blaškymasis tarp seno, žinomo ir naujo, dar neapsipavidalinusio.

Visa šita evoliucija labai primena atsivertėlių psichologiją. Tos didžios sielos — ieškančios tikro kelio — pradeda visų pirma nusivilti savo sena gyvenimo vaga. Jų dvasia ilgisi kaž ko daugiau, ir ji instinktyviai jaučia, kad kaž kur turi tas „daugiau" būti. Jų instinktas išveda juos į plačius ieškojimo kelius. Jie daug galvoja, studijuoja, reflektuoja savo gyvenimą ir kitų — didžių žmonių, meldžiasi... Toks buvo Paul Claudel, tokie — Moriaque, Papini, Liszt, Česterton.

Ilga ir be galo sunki būna ši evoliucija. Keleta, net keliolika metų ji trunka. Ir ne visuomet laimingu galu baigiasi. Taip — ne visuomet savo kelio beieškodamas, žmogus ateina iki objektyviai tikro kelio. Nevisuomet šios dvi linijos sutampa, sueina į vieną. Bet ir suėjusios teoriškai, ne visuomet greit sueina praktiškai. Teoriškai savas kelias išryškėja, nušvinta kartais nuostabia šviesa. Taip Paul Claudel nukrito

tarsi uždanga nuo akių — ir nieko, rodos, nebuvo, kas beskirtų nuo Bažnyčios jo gyvenimą. Bet turėjo praeiti dar keturi metai, kol jis praktiškai į tą gyvenimą įsijungė. Reikėjo laiko ir valios. Taip, šitai evoliucijai reikia laiko ir valios...

Gal nieko nėra taip tragiška tam, kuris jau žino savo kelią teoriškai, kurs jį regi ir juo žavisi, bet praktiškai vis dar negali juo eiti. Gal tai pats pavojingiausias momentas visoje šitoje evoliucijoje. Prieš savo norą jis lieka pakibęs tarp seno kelio ir naujo. Nusivylimas, blaškymasis, ieškojimas išsemia energijos išteklius, suvargina žmogų. Žmogus pasidaro, kaip ligonis, vos pakilęs iš patalo, kurs savim nepasitikėdamas stato koją. Jam nesiseka — stačiai nevyksta. Jis dėlto daug kenčia, nešiojasi dyglį savo širdyje. Nešiojasi jį ir slapsto nuo kitų. Ar gi supras jį kas dabar? Nebent Tas, kurs viską supranta ...

Jis nepraranda pusiausvyros. Jis ir negalioj, kaip Povilas, jausis tvirtas. Jį guos dar viltis, kad ateis jo ir Dievo kelių sutapimas, išsispręs kankinąs dvilypumas. Ir jis kantriai lauks tos valandos. „Jei mes tikimės, ko nematome, tuomet mes kantriai laukiame ... Tas gi, kurs tyrinėja širdis, žino, ko Dvasia trokšta, kad ji, kaip Dievui tinka, užtartų šventuosius“ (Rom. 8 , 25 , 27).

Mes čia neminim žmonių, kurie iš tokių krizių neranda kelio atgal, kurie nei teoriškai nei praktiškai savo kunystės kelio nebesutabdo su objektyviai tikru keliu, kuriems būti sau žmogum atrodo nebesuderinama su būti sau kunigu. Tai tie, kurie per daug nusikamuoja savyje, kurie nebepajėgia surast pakankamai jėgų iki galo eiti ieškotojo keliu, kuriem pritrūksta kantrybės laukti grįžtančios rimties. Tai tie, kurių išbudusi dvasia neatveda iki tikrųjų dvasios šaltinių — kurie turi kitų aistrų (kad ir literatūrinės kūrybos, kaip Putinas), aistrų, desintegruojančių ieškančią dvasią — kurių ieškojimo evoliuciją sukliudo įsikišimas kitų žmonių — skaudžiai žeidžiantis įsikišimas ar į kitą pusę nubloškiantis.

Ekskunigystė, aišku, nėra savo kelio atradimas. Turtingos, ieškančios sielos niekad nenurims atsidurusios pusiaukelėj, o juo labiau šalia kelio. Praktiškai, gal jos ir paliks visam laikui šalia savo tikrojo kelio. Bet kankinsis dar baisiau ir blaškysis iki galo.

Laimingas, kas iš krizės išeina naujom jėgom, nauja ugnim. Tas pasidarys užgrūdintas ugnyje plienas, naujus pasau-

lius perėjęs ir atradęs keliautojas. Jis ir prieš vėjus ir audras ištvers... Jis bus švyturys daugeliui ieškančių sielų.

Nedaug ir netoli kunigystės keliu tenuėjo tas, kurs čia bando kalbėt. Asmeninė patirtis ir amžius jam gal ir neduoda teisės šiais klausimais iš viso kalbėt. Bet gi kalba žmonės ir iš kitų patirties, iš asmeniško stebėjimo, iš nuojautos ... O kalba ir rašo žmonės ne visuomet tik dėl to, kad kitus mokytų. Kartais ir jie patys ieško sau tikslesnio atsakymo į klausimus, kuriais jie serga.

Į gyvenimą bežengiant

Jaunųjų žodis

Kasmet birželio dienomis iš Kauno, Vilkaviškio ir Telšių išžygiuoja į plačiuosius dvasinės Lietuvos kūrybos laukus jauniausieji dvasios vadai. Per daug automatiškai ir per daug reguliariai vyksta šitas išžygiavimas į naujos dvasinės kovos sargybas ir vadovavimo postus, kad būtų atkreipta į tai ypatingesnis dėmesys. Taip nuo seniai yra, taip ir turi būti — jaunieji turi pakeisti senesniuosius, jauniausieji — jaunuosius.

Naujos jėgos? Gerai. Jų laukiama, su džiaugsmu jos priimamos, nors ne be atsargumo, tiriančio ar stebinčio žvilgsnio palydimos į naujos sargybos postus. Neabejojama jų idealizmu, patvara, nors kai kada prisibijoma jų jaunuoliško nerealumo ir per skubaus tempo.

Toks paprastai yra naujas kunigas, kurs, baigęs paskutiniuosius metus seminarijoj, ateina į gyvenimą ir imasi jam skirto pastoracijos darbo. Vadinas, ne kitoks jis turi būti ir šiandien. Kada ir kur jis išaugęs, kokių vėjų auklėtas, kokių laikų formuotas — apskritai nesidomima, nes tai nelaikoma reikšmingais dalykais.

Bet štai, patenka tau į rankas „Paskutinieji metai Seminarijoje". Knyga be autoriaus ir be ypatingų įvedamųjų žodžių. Iš karto gali pamanyti, kad tai naujas „šedevras", piešiąs altorių šešėlius. Imi vartyti, perbėgi akimis keletą puslapių ir pajunti visai naują, iki šiol dar nepatirtą, nebent kaž kada paties pergyventą įspūdį. Tave iš karto nustebina puikus stilius, trikšte trykštąs iš kiekvieno puslapio šviesiaregis idealizmas ir visai naujomis varsomis piešiamas kunigystės idealas.

Pasirodo, tai vienos mūsų neopresbiterų laidos „žvilgnis į gyvenimą nuo seminarijos slenksčio". Geriau sakant, tai savotiška jauniausiųjų mūsų konfratrų dekleracija kunigo gyvenimo ir veiklos reikalu. Dar daugiau — tai kunigo lietuvio idealo kontūrinis piešinys.

Kiek jis atbaigtas ir realus čia nesiimame spręsti. Tačiau po to, kai tuo pačiu reikalu savo žodį yra tarusi senesnioji — prieškarinė konfratrų karta (tiesa, beletristine forma „Altorių

Šešėly" ir „Tiesiu Keliu"), o taip pat ir pokarinė („Tiesos Kelyje" 1935 m. — kunigo lietuvio tipo problema), darosi itin įdomu patirti, ką galvojo mūsų jauniausieji.

Jų jaunumas, anaiptol nemažina jų pasisakymo reikšmės. Priešingai, yra daug motyvų už tai, kad jauniausiojo žodis gali būti net daugiau reikšmingas, bent šiems laikams. Negalima juk neigti fakto, kad šių dienų pasaulis, neišskiriant nei mūsų tėvynės, pergyvena gilų dvasinio persilaužimo laikotarpį, kurio subtiliems niuansams pajusti reikia jautresnės intuicijos, didesnio susitelkimo ir aštresnio žvilgsnio, o visu tuo labiausiai gali pasigirti jauniausieji žmonės. Be to, savo vaikystės svajones pynę jau nepriklausomos Lietuvos pievose, o jaunuoliškus pasiryžimus žiebę savajame lietuviškojo gyvenimo sūkuryje, jie geriau, negu vyresnieji, kitokiose aplinkybėse augę ir savo idealus brandinę, gali suvokti ir tai, kas yra lietuviškojo kunigo idealas. Būdami kad ir tylūs, bet giliai išgyveną liudininkai bei stebėtojai džiugių ir liūdnų dabartinės mūsų tėvynės ir jos Bažnyčios valandų, jie taip pat gal būt geriau, negu patys aktyvūs tų „valandų" kūrėjai, gali suprasti, ko, iš tikrųjų, reikia dabarties mūsų tautos ir Bažnyčios veikėjams. Pagaliau jie iki paskutiniųjų dienų yra buvę kaimo — tos jautriausios ir svarbiausios tautos dalies prieglobstyje, atydžiai sekę jos dvasinę raidą ir prisiklausę jo kad ir nesąmoningai ar net negatyviai, bet labai atvirai pareiškiamų kunigo idealo reikalu minčių, gali taip pat geriau už mus, gal būt jau keletą ar net keliolika metų neatvirumo siena atskirtus nuo tikrosios kaimo galvosenos, suprasti, ko laukia iš kunigo lietuvio sveika, dar neiškreipta religiškai ir kartu lietuviškiausia kaimiečio siela. Taigi jauniausiųjų konfratrų piešiamas šių dienų kunigo lietuvio idealas, kaip tik dėl to ir yra vertas didelio dėmesio.

Bet kasgi jis? Tiesa, jį apibūdinti trumpais žodžiais beveik neįmanoma. Juoba, kad ir pačiuose jų leidinio puslapiuose jis ne tiek sausomis formulėmis, kiek lakiomis frazėmis išreiškiamas ir stipriais vaizdais piešiamas.

Štai to idealo piešinys, sudarytas kaip mozaika iš minčių— gabalų, išluptų iš atskirų leidinio puslapių.

Keliu į kunigystę

Kelias į kunigystę — tai Viešpaties šaukiamųjų kelias. „Paviliojo mūsų žvilgsnį kryžius prie kelio. Jame nebuvo nei išvaizdos, nei gražumo. Tai buvo Lietuvos laukų kryžius. Jis bu-

vo apleistas toks ir samanotas. Nukryžiuotasis buvo vienas, ir apaštalas kryžiaus koplytėlėje tylėjo. Ar nepasirinkus kartais tą takelį prie kryžiaus? Anie Jo žodžiai pasakyti žvejui: „Sek mane“, neatšaukti dar ir šiandien. Lietuvos pakelių smūtkelis ieško talkininkų. Jis ieško apaštalų savo vynuogynan. Jis kviečia kiekvieną žmogų prie kelio; prie kelio dulkėto, kelio triukšmingo, kuriuo daug rūpesčių praeina“ (29 p.).

Taip, „pats Viešpats pasirenka pagalbininkus. Jis deda jiems (ir) savo jungą ant pečių... Tas pats Viešpats, kurs vedė jį nuo lopšio iki seminarijos, kurs lydėjo jį per septynerius metus, ateina tylus, kaip anais pajordanio keliavimo laikais. Jis pažįsta gerai tuos, kurie parpuolė veidu prieš Jo altorių, nes šie ne vieną kartą šaukėsi Jo pagalbos, norėdami pasiklausti, ar yra verti eiti pasirinktuoju keliu... „Jugum meum suave est: — mano jungas saldus“, pasako jis. Tai Taboro kalno atošvaistė. Viskas nulinksta prieš kunigystę. Blaškys vėliau gyvenimas ir kunigą, bet tas išaukštinimas atpirks viską. Už vieną blykstelėjimą prie altoriaus, už vieną valandėlę bendravimo su Juo, už Jo rankos paglostymą — galima visą pasaulį atiduoti ir sakyti: „man gera čia būti“ (75 p.).

Tačiau ne tik gera, bet ir gražu būti kunigu. „O, gražu būti Jo tarnu! Prie tavęs ateis kūdikis nekaltom akim ir sakys: Štai mano siela; vesk ją tiesiu keliu ir saugok mane nuo blogo. Ateis jaunimas patarimo klaustis: Mus daužo audros, mes bijome suklupti, pamokyk tame slidžiame gyvenimo kelyje. Ateis senatvės į rankas įsprausta lazda žmogus ir klaus apie antrąjį gyvenimą. Ateis ligonis ir prašys palaiminimo“ (29 p.).

Kunigystė yra didi, bet ne išdidi. „Kunigas turės iškilti iki miesto ant kalno, bet kartu nusileisti iki gailestingojo samaritiečio, jis dalyvaus Kristaus paslaptyje, bet kartu bus mažutėlis, norėdamas įeiti į Jo karalystę. Jis turės daug palikti, bet palyginimas apie gausų atlygį vilios jį. Tai bus kelionė saulės keliu, tai bus erelio skridimas į amžinąjį džiaugsmą...“ (30 p.).

Kunigui nebaisi pažeminimo nendrė ir kančių taurė. „Jis žino, kokį kelią pasirinko. Kiti už menkniekius džiaugsis laurų vainikais, o jam pasiūlys nendrę. Jis nebus gudresnis už savo Mokytoją. Jau ne lūpos, bet širdis virpėdama kalba:

— Eisiu, aukosiuos dėl Jo. Viešpatie, leisk būti tuo skuduru, kuris lieka numestas, bet kuriuo valomos Tavo Bažnyčios dulkės“ (78—79).

„Kiti jį atstums, pajuoks, bet jo nepalauš. Jei Kristus su mumis, tai kas prieš mus?!“ (66 p.).

Jo kančią įprasmins kančių taurės simbolis — kielikas. „Tai nėra negyvas kielikas, kokiu jis žaidė vaikystės metuose. Kielikas gyvena, kielikas alsuoja ir kyla į dangų. Su kieliku jam tenka ir teisė į Jo kraują“ (73 p.). „Tik Alyvų kalno Taurė, Paskutinės Vakarienės aukos momentas sustojo ir paliko mintyje. Jis kaskart ryškėjo ir dabar, rodos, pats Kristus atėjo, praskleidė nepermatomą šydą, už kurio slėpėsi tolimųjų svajonių didžioji realybė — Pirmosios Mišios“ (83 p.).

„Šaltas altoriaus akmuo lyg įgauna gyvybę. Jis dabar ne paprastas akmuo, bet šventas kalnas, į kurį dvidešimtojo amžiaus Mozė kuopia, kad arčiau pajustų Dievą, kad intymiau pasikalbėtų su Juo, papasakotų Jam savo ir tautos širdies sopas, padėkotų ir pagarbą Jam atiduotų per pirmąją Auką“ (84 p.).

„Dabar jaunasis kunigas tapo lyg Dovydas. Nuo altoriaus Introibo jis pradės savo kelionę į pasaulį. Pasibaigs tas Palmių sekmadienis, kaip ir Kristui pasibaigė. Nebepuls taip žmonės į bažnyčią, jį pamatę. „Tu esi dar vaikas“, daug kas sakys. Ir pačiam ne kartą švystels panaši mintis. Sukils pasaulis ir pragaras. Klaidingų mokslų atstovai pranašais pasišaus ir niekins Kristų. Kartosis Golgotos nukryžiavymo scena, tik naujomis formomis. O mažasis Dovydas kasdien aukos galingą ir kilniąją Auką, ir ten suras jėgų kovai ir darbui...

— Viešpatie, tebūna ne mano, bet Tavo valia! Gal reiks tapti balsu tyruose šaukiančiu, gal ugnele sudegti prie Tavo Aukos, bet tvirtas ryžtas:

— Atvesiu Lietuvą prie prisikėlimo, prie Rūpintojėlio kojų. Ne vien vyžotas kaimietis, bet ir frakuotas ponas turi pajusti Tavo meilės šilumą ir jėgą. Tau, Lietuva, didvyrių žeme, eisiu dirbti“ (85—86 p.).

Žvilgsnis į kunigo darbą

„Prieš akis tokie platūs darbo laukai: pareigų kalnai nepraeiti, tautos dirvonai nesuarti, svajonių ir pasiryžimų pievos nenušienautos“. Tačiau „šypsena veide, tiesos žodis lūpose, rankose Dievo malonių šaltiniai, o širdy karšta malda — štai ginklai, su kuriais išeina jaunasis karys į pjūties laukus“ (90 p.).

Taip, kunigo negazdina sunkios pareigos ir darbų apstumas. Kunigas viskam pasirengęs. „Jis bus pasirengęs labiau kovai ne taikai, darbui ne poilsiui, tarnauti ne būti aptar-

naujamas. Mokytojas iš Nazareto jam tokį kelią buvo parodęs. Jis gyvenime bus ne ponas, bet tarnas. Jis bus tarnas, ieškos sielų ir joms tarnaus. Jo gyvenimo šūkis bus: „Da mihi animas, caetera tolle“ (94 p.).

Kunigas *ieško tik sielų*. „Teieško sau turtuoliai aukso ir jam tetarnauja. Teieško nedorėliai kūno malonumų ir tenyksta juose. Tegu kiti pudra ir kvepalais maskuoja savo mizernumą. Tegu, nors jam labai skaudu. Jis ieškos tik sielų ir nieko kito.

„Nyks turtas vagies ir kandžių naikinamas, alks žmogus malonumuose skęsdamas, pudruotam veide senatvė vagos raukšlės, tik vienos sielos gyvens amžinai.

— Pater, da mihi animas, caetera tolle! — tai jo malda“ (94—95 p.).

Kunigas *gailestingasis Samarietis*. „Viešpatie, leisk man eiti į žmones su gailestingumo ugnele ir neatimk jos, nes aš būsiu kaip žvangantis varis. Leisk man turėti tikrojo žmogaus vardą!

„Viešpatie, leisk man, kad aš gailestingumo ir meilės parodyčiau gyvenime. Nenoriu aš iš savo asmeninės laimės statytis žaismą. Leisk man būti gailestingojo samariečio pavyzdžiu. Leisk man nepraeiti pro šalį, kai sutiksiu žmogų alkaną, apiplėštą ir apdaužytą. Leisk man šluostyti jo ašaras, valyti žaizdas, patalpinti jį į nakvynės namus ir mokėti už jo išlaikymą. Viešpatie, leisk man būti samariečiu! (99 p.).

Kunigas dirba *per Kristų ir Kristui*. „Jis yra Kristaus šviesos ir Jo meilės sėjėjas. Tik ne jis, bet pats Kristus veikia per jį. Jis tik įrankis, kuklus bendradarbis. Jis žino, kad jo vargas nenueis vėjais, o pasitaiką kelyje nepasisekimai ir nemalonumai turės išeiti į gerą. Kartais gal ir pats yra kliūtis malonei veikti, kartais gal ir jis neatlieka tai, kas būtina, ko iš jo, kaip tarno, lauktina. Kas žino?...

„Kunigas eina drąsiai. Jis nieko nebijo, tik Dievo teisybės. Jis eina į žmones, ieško sielų Kristui. Jis moko būti krikščioniu ne tik šventadieniais bažnyčioje, bet ir už jos sienų: namie, rinkoje, svečiuose. Jis dirba Kristui žodžiu ir darbu, sakykloje ir gatvėje.

„Pats Kristus kunigo lūpomis kalba į žmones, pats Kristus patenkina jų norus. Todėl visur ta pati šeima, vienas vadas, viena mintis ir vienas troškimas — puoselėti įdiegtos tiesos sėklą, budėti tiesos sargyboje ir jokios aukos nesigailėti“ (100—103 p.).

Kunigas kaip žmogus ir kaip kunigas

Kunigui kartais „iškyla klaikios vienumos pajautimas... Jaunasis Kristaus vynuogyno darbininkas (kartais) lieka pasauly vienui vienas“. Bet —

„— Ne, gyvenu, tik jau nebe aš, bet manyje Kristus“.

„— Kristau, visada pasilik su manim! Be Tavęs esu niekas!... Be tavęs žemėje nebūtų gyvenimo ir danguje nebūtų džiaugsmo. Be Tavęs vienumos simfonija kitokiu akordu suskambėtų“.

„Kunigas žygiuoja vienumoj, bet ne vienas. Su juo — visas pasaulis, visi žmonės. Visuose žemės keleiviuose jis valo Dievo paveikslą ir panašumą nuo dulkių.

„Kunigui visa žmonija — jo šeima, jo sesės ir broliai. Visi jam lygiai brangūs ir visiems jo auka pašvęsta. Kunigo gyvenimas savyje apima daugelio likimą.

„Palaiminta vienuma, ta tylaus išsižadėjimo simfonija, kurioje bręsta asmenybės ir kilnūs žygiai!“ (109—111 p.).

Kunigas — darbo ir maldos vyras. „Ora et labora. Jungtuku sujungti du kuklūs žodžiai, bet jie talpina savyje... visą kunigiškojo veikimo programą... Be tų žodžių kunigas paskęsta „altorių šešėliuose“; du žodžiai — tobulas kunigas, o be jų — mizerija ir amžina menkystė...

„Daug nuostabesnė beprotystė, kai kunigas nesimeldžia. Malda yra ta versmė, iš kurios teka visas kunigiškas gyvenimas. Maldą yra ta ugnis, kuri uždega kunigą kilniems žygiams. Malda yra ta kaukė, kuria apsiginama nuo pasaulio sugedimo dujų; ji yra tas tankas, kuriuo Kristaus armijos kareiviai kovoja... Tai palaiminta našta, kuri išneša kunigą į skaidriąsias erdves. Ora et labora — didinga kunigiškoji sutartinė“ (49 – 52 p.).

„Jis meldžiasi visos parapijos vardu“ (116 p.).

Kunigas — atgailos ir aukos žmogus. „Kunigas nesijaučia ką nors galįs pats padaryti: jis menkas ir silpnas žemės vaikas. Visa, ką jis gera padaro sieloms, Viešpats veikia per jį. Tik nuodėmė ir žala sieloms ateina per kunigą. Ir todėl pagrindinis kunigiško gyvenimo leitmotyvas prasideda su Confiteor ir baigiasi Miserere.

„Ir visą gyvenimą, dieną iš dienos, skamba šie žodžiai, nuolankūs ir kuklūs, toli nuo bet kokio farizejizmo. Nesvarbu, ar kunigo gyvenimas prilygs „šviesiam ugnies stulpui, kurs tautų tautoms nušvitęs švies“, ar „elgetai, parpuolusiam ant kelių“, ne-

svarbu — abiejų Confiteor ir Miserere skambės iš pat širdies gelmių“ (118—119 p.).

Štai, vaizdas: „Kunigas meldžiasi, jis nepastebi, kad bažnyčios tarnas įeina; šis paliečia besimeldžiančio ranką:

— Ligonis, — pasako.

— Ar silpnas? — tuoj klausia kunigas.

— Taip, gydytojas atsisakė.

— Skubiai paruošk, zakristijone!

— Bet jūs dar nevalgę pietų, gal eisit užkąsti ką?

— Skubėk, zakistijone!“ (116 p.).

Kunigas myli senuosius savo konfratrus. „Aš myliu senuosius. Kiek juose išminties, kiek patyrimo slepiasi! Jaunystė turi ugnį, bet jai trūksta medžiagos. Jaunytė mėgsta aukštas trajektorijas, o senatvė eina tiesiu keliu, neišsiblaškydama. Senatvė nemėgsta perdėjimų“ (121 p.).

„Nieko nėra pastovesnio, kaip kunigas. Tai tikrai žiburys ant kalno, kuris nesikeičia ir negali keistis. Tai kelio rodyklė prie vieškelio, pro kurį daug praeina, bet kurs pasilieka vietoje. Jis stovi altoriaus šviesoje, kol jo galva nulinksta“ (123 p.).

Nelaimingas tik tas kunigas, kurs svyruoja kaip nendrė. „Nelaimingas (ir) tas, kurs bando prie poezijos taikyti gyvenimą“ (56 p.).

Užvertęs paskutinį „Paskutiniųjų Metų Seminarijoje“ puslapį negali neištarti su džiaugsmu: ateina naujas kunigas, aiškiau regįs savo vietą ir savo uždavinius šių dienų mūsų tėvynės dvasinės piūties darbų bare.

Tarp uolų ir seklumų

Tarp džiaugsmo ir baimės

Jūs [1]) jau žengėte paskutinį žingsnį į šventų Šventąją. Įsijungėte į universalios ir amžinosios kunigystės grandį, kuri jau dvidešims šimtmečių juosia visą pasaulį. Pasidarėte dalyviais to luomo, kurio svarbiausias uždavinys pačiam būti šventam ir kitus šventinti.

Tik dabar jūsų širdis pajuto — ir tai bene pirmąjį kartą — tragiškąjį dvilypumą: džiaugsmą ir baimę kartu. Džiaugsmą, kad jau turite kunigystę, kuri iki šiol jums buvo kaip savotiškai graži romantika, kaip koks stebuklingas miražas, žavėjęs jus ir vedęs vis artyn ir artyn jo. Dabar, kada kunigystė jums tapo realybė, prieš jūsų akis iškyla ir realioji jos našta, kuri pradės slėgti ir jūsų pečius. Tiesa, jūs jau ir anksčiau žinojote, kad kunigystė yra didelių aukų luomas. Kunigystėje juk daugiau, negu kur kitur galima rasti herojiškų asmenybių. Bet nepaslaptis jums buvo ir tai, kad ne kiekvieni pečiai su herojizmu yra pakėlę visas kunigystės naštas. Šalia tų, kuriuos Kristaus jungas ir našta yra iškėlusi į altoriaus garbę, yra ir tokių, kuriuos ji į niekąi pavertė — sulaužė. Vis dėlto ir visa tai žinodami, jūs galvojote: viskas galų gale pareina nuo kunigo geros valios ir ryžto. „Galėjo neištesėti, suklupti tas ir kitas, bet ne aš, kurs einu į kunigystę su gryniausia intencija, rimtai ruošiuosi ir turiu aiškius principus“ — ne kartą jūs save įtikinėjote. Šiandien, kada visu korpusu jūs, kaip kunigai, iškilote virš minios — tarsi būtumėt atsistoję ant aukšto pjedestalo — pajutote arba greitai turėsite progos pajusti, kad esant tokioje aukštumoje, ne taip jau sunku neišlaikyti pusiausviros ir nejučiomis pulti banguojančiai miniai po kojų ir tapti jos padų auka. Taigi jūs suprantate dabar, kad pasitaikančios kunigo gyvenime uolos ir seklumos — scillos ir charibdos, gali ir jums, pradėjusiems startą į kunigystės idealą, sudaryti skaudžių pavojų.

---

[1]) Turima čia galvoj Tarpdiecezinės Kun. Seminarijos neopresbiterai, kuriems palydėti į gyvenimą ir buvo pasakyti šie žodžiai.

Štai kodėl jūsų sąmonėje iškyla didelis atsakomybės pajautimas, o jūsų sieloje susitelkia baimės jausmas. Jūsų dvasinė būsena šiuo metu darosi visai panaši Mozės dvasios būsenai kai jį Dievas siuntė atlikti didžiojo tautos išvadavimo darbo.

— Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem et educam filios Israel de Egipto? Iš tikro, quis sum ego, akivaizdoje tų didžiųjų kunigystės uždavinių, tos atsakomybės ir net galimų pavojų, kurie manęs laukia.

Jeigu ne Dievo žodžiai: Ego ero tecum, kažin ar bedrįstume ryžtingai su Moze ištarti: Ecce ego vado ad filios Israel.

Taigi Dievo pažadas Ego ero tecum — štai, kas mus guodžia, stiprina, drąsina ir verčia ištiesti sparnus didžiajam startui.

Jaunasis startininke, mielasis konfratre, leisk tave palydėti į šią kelionę su keletos patarimų pluoštu, patarimų, kurie nori tau patikrinti saugesnį skridimą.

Tarp romantizmo ir realizmo

Jau pačiomis pirmosiomis starto dienomis jūs pajusite baisią disproporciją tarp kunigystės uždavinių dydžio ir savo vispusiško jiems nepasiruošimo. Šitos pajautos akivaizdoje vieni iš jūsų su dideliu dvasios karščiu griebsis išlyginti — ir tai kiek galima greičiau — visą tą disproporciją. Dvasiniame gyvenime kai kurie jūsų užsibrėšite didelę programą, gal būt net labai detalizuotą, kurioje mąstymams, dv. skaitybai ir kitoms dvasinėms lavyboms bus skirta laiko jei ne daugiau, kaip seminarijoj, tai bent ir nemažiau. Gal užsibrėšite radikaliai pakeisti save, savo įpročius. Ne maža laiko gal būt dar bandysite skirti studijoms, bent specialių klausimų gilinimui. Santykius su žmonėmis jūs grįsite idealizmu, gera valia ir neprileisite, kad kiti galėtų atsilyginti jums klasta, intrigomis, jūsų gerumo piktnaudojimu.

Kiti gi jūsų gal išgirsite savyje kitokį balsą. Į jūsų galvą gal smelksis tokios mintys:

— Ką gi, visokių yra kunigų. Kunigas juk taip pat žmogus, galįs turėti ir savo silpnybių. Kam tad man per daug vaikytis kunigystės idealo aukštybių. Aš ir taip būsiu neblogesnis už kitus. Pagaliau, ar gi neužteks to, ką jau esu pasiekęs seminarijoj.

Perdėto romantizmo uola ir perdėto realizmo sekluma jus pasitiks jau pačiomis pirmosiomis kunigystės dienomis ir grąsins

jus palaužti anksčiau, negu spėsite išgyventi pirmuosius tris kunigystės metus. „Romantikai“ savo perdėtu įsitempimu greičiausia palauš sveikatą ir jau spės nusivilti, o „realistai“ neteks kunigiškos dvasios polėkio ir pradės — jeigu jau anksčiau nebus pradėję — eiti kompromisų keliu.

Norint išvengti šių pavojų, pirmiesiems teks atsiminti, kad kunigiškojo šventumo idealui pasiekti atbaigiamoji riba yra ne primicijų diena ir ne pirmieji kunigystės metai, bet paskutinioji kunigiškojo darbo diena — mirties diena. Taigi negalima norėti pasiekti per vienus ar dvejus metus tai, kas turi būti pasiekiama per visą gyvenimą. Kunigystės idealas siekiamas etapais ir nuo primicijos iki pirmųjų kunigystės metų pabaigos tėra galima praeiti tik vieną — ir tai labai realų — etapą.

Antriesiems — realistams teks atsiminti, kad kunigiškojo tobulumo pagrindą sudaro tobulas žmogus, tobulas krikščionis. Jei tobulas žmogus ir krikščionis nepasidaro per 5 ar 7 kad ir geriausio auklėjimo ar auklėjimosi metus, net geriausioj auklėjimo įstaigoj, tai taip pat ir kunigas tobulumo viršūnių negalėjo pasiekti pačioje Seminarijoje. Pagaliau tobulinimasis yra ne tik kunigo, kaip kunigo, bet ir kaip krikščionio, net kaip žmogaus pareiga.

Taigi jauno kunigo, norinčio ir siekiančio išvengti perdėto romantizmo scillos ir perdėto realizmo charibdos, kelias tėra vienas — idealizmo kelias, tačiau sveiko, blaivaus, realaus idealizmo.

Tarp pedantizmo ir formalizmo

Su persitempimo ir atsipalaidavimo pavojais glaudžiai rišasi kiti du — pedantizmo ir formalizmo. Ypač jie galės jums grąsinti atliekant kunigiškąsias pareigas: laikant mišias, klausant išpažinčių, ruošiant pamokslus, kalbant brevijorių. Vieni šias pareigas atlikdami, stengsis gal būt iš kiekvieno žodžio ir pastangos daryti tobulus maldos ar aukos aktus. Pedantišku rūpestingumu tars kiekvieną maldos žodį ir pakartos tas maldos vietas, kurios atrodys nepakankamai atydžiai atkalbėtos. Kalbėdami brevijorių jie net ir ten, kur nevisai tinka ir dera, vartos visus reikalaujamus atsiklaupimus ar inklinacijas, o turėdami skubiai atleisti interesantą, jie bevelys priversti jį laukti, negu pertraukti pradėtą maldą. Savo smulkmeniškumu jie pernelyg ilgai užtęs kiekvieną darbą ir privers dėl to kelti bereikalingą kitų nepasitenkinimą.

Kiti, tam tikrą laiką gal ir su įkvėpimu atlikinėję visas kunigiškąsias pareigas, paskui pradės į jas žiūrėti formališkai; tesistengs jas išpildyti tik pro forma. Gana, kad atlaikiau, išklausiau, pasakiau, atkalbėjau, o kaip — nesvarbu. Pamažu gal susidarys net taisyklė: juo greičiau, juo geriau. Tuo juk bus ir žmonės patenkinti, ir laikas susitaupys, ir energijos bus mažiau išeikvota. Pirmieji bažnytinių ir kitų kunigiškųjų pareigų atlikimo sąskaiton stengsis apvogti savo miegą, poilsį, net paskutinius energijos išteklius ir būtiną santykių su žmonėmis palaikymą. Antrieji, priešingai, [kai kurių savo pareigų apleidimą ar paviršutinišką atlikinėjimą teisins ir pagrįs sveikatos taupymo, laiko stokos motyvais.

Tiek formalizmas, tiek ir pedantizmas galų gale veda į vieną ir tą pačią išvadą. Pirmieji — formalistai jau iš karto nuvertina kunigiškųjų pareigų vertę. Antrieji, dėl techniškų kliūčių negalėdami visą laiką pedantiškai atlikti savo pareigų, pradeda į jas žiūrėti, kaip į nepakeliamą naštą ir ima jas vilkti kaip vergai jungą — be noro, be pakilesnės nuotaikos.

Pirmiesiems teks atsiminti, kad kunigiškosios pareigos gali virsti dinamine jėga asmeniškam paties kunigo gyvenimui ugdyti, arba bent jį palaikyti, jeigu jos bus atliekamos nuoširdžiai ir normaliai. Antriesiems teks turėti galvoje, kad kunigo malda ar kuris kitas darbas-pareiga gali būti tik žmogiškai tobula: negalima juk iš kiekvieno maldos žodžio bei eilutės ar kiekvienos kito darbo dalelės padaryti aktualiai tobulus maldos ar aukos akordus. Taigi reikia paisyti ne maldos ar kurios kitos pareigos raidės, bet dvasios, nes perdėtas nusižiūrėjimas į raidę užmuša dvasią. Tačiau, antra vertus, nereikia norėti tą dvasią sukurti iš kiekvienos maldos raidės ar pareigos dalelės, nes tai pačią dvasią susiaurintų — neleistų jai plačiau išsitiesti ir aukščiau pakilti.

Tarp berniškumo ir bobiškumo

Jau pirmaisiais kunigystės metais jūsų sąmonėje iškils — jeigu jau anksčiau nebus iškilusi — problema, kokio tipo kunigu man būti. Jūsų vaizduotė ir atmintis jums pristatys eilę jau jūsų pažįstamų kunigų tipų arba pats gyvenimas jus suves su įvairiais tipais į pažintį. Iš visos tų tipų galerijos jums labiau patiks vieni arba kiti. Ir jums kartais ims atrodyti, kad reikia save stilizuoti pagal vieną ar kitą žinomą bei pažįstamą kunigo tipą.

Yra kunigų vyriško tipo, bet yra ir ne visai vyriško. Būdami kilę iš kaimo, kur kartais vyriškumas suprofanuotas berniš-

kumo, tie „vyriškieji“ kunigų tipai nėra laisvi nuo tam tikros dozos berniškumo. Nevisai tinkamos kalbos (dviprasmybės, riebūs anekdotai), nesaikingumas gėrime, nehumaniškas moters vertinimas, grubus elgesys su žmonėmis, ypač žemesniais, būna neretas reiškinys vadinamų vyriškų kunigų tipe. Kai kas ir iš jūsų, ypač turinčių cholerišką temperamentą, gal turės daug pagundų save stilizuoti pagal šį „vyriškąjį“ kunigų tipą.

Tuo tarpu kiti, šlykštėdamiesi berniškumu ir nenorėdami nė iš tolo panešėti į ano tipo kunigus, gal norės mestis į kitą kraštutinumą. Žinodami, kad kunigas turi būti švelnus, malonus, geras, jautrus — gal nejučiomis ims perdėti. Šitą jautrumą, švelnumą, gerumą gal tiek „persūdys“, kad tai jau jį darys panašų į moters, ne vyro tipą. Kunigų tarpe kartais, iš tikrųjų, galima pastebėti tokių sumoteriškėjusių tipų. Jų ir kalba pasidariusi kaž kaip moteriškai sentimentali, judėsiai, o ypač eisena moteriškai smulki, visa laikysena pilna moteriškų manierų, net veidas nupucintas ir plaukai sutvarkyti moterišku rūpestingumu. O jau tokio kunigo butas, ypač salionas — tai tikras damos buduaras; čia rasi įvairių cackų, pridėliotų visuose pakampiuose, sofą, apkrautą visa kupeta pagalvėlių, sienas ir stalus apkrautus divonais, divonėliais bei mezginiais mezginėlais. Kadangi vyras vistiek negali pasidaryti pilnai panašus į moterį, tad iš tokio kunigo išeina nei šis nei tas — kaž kokia karikatūra.

Pirmiesiems teks prisiminti, kad jie yra ne tik vyrai, bet ir žmonės, inteligentai, dvasiškiai. Bet kokiam vyrui, o ypač vyrui kunigui-inteligentui nevalia pažeminti save ir kitus grubiomis kalbomis ir elgesiais. Antriesiems taip pat bus pravartu įsidėti į galvą, kad kunigas turi palikti tuo, kuo jis yra iš prigimties. Vyriškumas, tikras vyriškumas nėra joks pažeminimas kunigui. Priešingai, juo jis vyriškesnis, juo pilnesnis kunigas. Drąsus žvilgsnis, tvirtas žingsnis, santūrumas kalboj, apsigalvojimas, skonis ir rimtumas apsirėdyme [1]) ir įsirengime [2]) — štai keletas tų išorinių vyro bruožų, kurie turi atsispindėti ir kiekvieno kunigo asmenyje.

---

[1]) Be kitko čia tenka priminti nevykusį apsirėdymo spalvų derinimą. Sakysime, prie juodos spalvos pagrindinių kunigo rūbų visai nesiderina mėlynos ar rudos spalvos paltas, skrybėlė, kelinės ar šalkutis, kurie pas mus įeina į madą.

[2]) Labai nejaukų įspūdį daro bagamaziniai paveikslai, įvairių spalvų ir stilių baldai, margaspalvės sofos, gėlėtos langų užuolaidos ir t. p. Iš kunigo įsirengimo reikalautina paprastumo, kuklumo, bent kartu ir gero skonio, rimtumo.

Nė vieniems nė antriems nereikia užmiršti to, ką sako dr. Juozas Sellmeir savo knygelėj „Kunigas ir Žmogus“, kad nėra nei vieno luomo, kuriame būtų taip atsižvelgiama į žmogų ir asmenį, kaip kunigo luome. Bet koks kunigo, kaip žmogaus, iškreipimas, sukarikatūrinimas kelia žmonėse pasipiktinimą ar pašaipą ir stumia juos nuo kunigo, kaip kunigo. Geras kunigas, pasak jį, jau iš savęs turi būti geras žmogus.

Šitaip suprasto kunigo — kunigo, kaip humaniškiausio žmogaus — idealą gražiai išreiškia kardinolas Newman džentelmeno aptarime. Štai keletas jo bruožų. Džentelmenas niekad kitam nesuteikia skausmo. Vengia viso, kas gali užgauti ar apmausti tuos, su kuriais susiduria. Jis vengia, taigi, visokių nuomonių susirėmimų ar jausmų susidūrimų, visokių suvaržymų, įtarimų, paniurimo ir pykčio. Didžiausias jo rūpestis — padaryti, kad visiems būtų jauku malonu, kaip namie. Su droviaisiais jis švelnus, su nuošaliaisiais malonus, su juokingaisiais gailestingas. Jis sugeba prisiminti, su kuo kalbąs: saugojasi netinkamų aliuzijų ar temų, kurios gali suerzinti, retai įsikiša konversacijoje ir niekad neįkirsta. Dirbdamas — veikdamas jis nelaukia malonių, tačiau, kai jas kas teikia, priima. Jis niekad nekalba apie save — nebent jį priverčia, — niekad savęs negina vienu atsikirtimu. Šmeižto ir apkalbų jis negirdi, o priskirdamas motyvus kitiems, kurie kišas į jo reikalus, yra skrupulingas ir viską aiškinas kuo geriausia prasme. Džentelmenas nėra žemas ar menkas ginčydamasis: niekad neužsimena apie piktą, kurio nedrįsta pasakyti. Vadovaudamasis aukštažiūre išmintimi, jis laikos senovės taisyklės, kad su priešu turi elgtis lyg tikėdamasis, kad šis vieną dieną virs draugu. Jis turi per daug sveiko proto, kad užsigautų įžeidinėjamas, yra per daug užsiėmęs, kad atsimintų skriaudas, ir per daug nepaslankus, kad kerštautų. Jis kantrus, atlaidus ir rezignuotas iš filosofinio principo: jis pasiduoda skausmui, kadangi šis neišvengiamas, nuostoliams, kadangi jie neatitaisomi, ir mirčiai, kadangi toks jau žmogaus likimas. Jei jis įsitraukia į kokį ginčą, jo disciplinuotas protas apsaugo jį nuo storžieviško nemandagumo, kuriuo pasižymi mažiau auklėti protai, kurie, kaip atšipę ginklai, drasko ir kapoja, užuot švariai piovę, nesuvokia ginčo esmės, eikvoja jėgas menkniekiams, klaidingai supranta savo priešininkus ir palieka klausimą dar labiau suveltą, kaip kad jį rado. Jo nuomonė gali būti teisinga ar neteisinga, bet jo galva per daug aiški, kad jis pats būtų neteisingas. Jis toks pat paprastas, koks pajėgus, ir toks pat mažakalbis, koks griežtas.

Niekur nerasime didesnio atvirumo, atžvalumo, atlaidumo, kaip jo asmeny: jis meste įsimeta į savo priešininkų protus, atsižvelgia į jų klaidas. Jis pažįsta tiek žmogaus proto silpnumą, tiek jo stiprumą, sritį ir ribas.

Taigi tarp berniškumo ir bobiškumo pavojų jaunam kunigui yra vienas tikras ir teisingas kelias — tai sveiko vyriškumo arba vyriško džentelmeniškumo kelias. Suprantama šis kelias dar turi būti pakilnintas antgamtiniais motyvais, nes kunigas yra ir vir Dei.

Tarp perdėto originalumo ir simplicizmo

Žmogus jau savo prigimtimi yra išskirtinė—originali būtybė: kas žmogus — tas naujas pasaulis. Tačiau jis yra ir labai paprasta būtybė — daug kuo panaši į kitas. Originalumas ir paprastumas yra du labai būdingi žmogui bruožai. Tačiau gyvenime jau taip būna, kad vieni žmonės daugiau išryškina vienus, kiti kitus savo bruožus. Vieniems, sakysime, atrodo, kad geriau save apreikšti žmonėms ar apskritai gyvenime reikštis tik išskirtinu būdu, originaliai. Kitiems gi, priešingai, didžiausias noras — niekuo neišsiskirti iš kitų, likti gyvenime paprasčių paprasčiausiu žmogumi.

Gyvenimo pavyzdžiai ir šūkiai, o taip pat viduje glūdįs vienoks ar kitoks palinkimas gal ne vieną ir iš jūsų pakreips ta ar kita kryptimi. Vieni jūsų gal ieškos vis naujų ir naujų savo kalbos, rašto, apsirengimo, įsirengimo, darbo formų. Originalumas gal pasidarys net savotiškas gyvenimo motto ir jam gal kartais norėsis aukoti gerą toną, pedagogiškumą, kunigiškąjį orumą. Juo originaliau, juo geriau, — susidarys gal net taisyklė. Išgirdus, kad perdėtas originalumas pažeidė kai keno ausis, akis ar net nusmelkė širdį, gal bus teisinamasi tuo, kad visuomet buvo ir bus originalumo priešų. Taigi originalumas bažnyčioj, salėj ir salione, sakykloj, klausykloj, klasėj ir gatvėj, — štai ko visu rūpestingumu gal būt sieks ne vienas jūsų.

Kiti gal jaus savyje kaž kokią vidujinę išsiskyrimo baimę ir dėlto stengte stengsis, kad tik kur ir kuo nors nebūtų originalūs, originalesni už kitus, ypač už daugumą. Originalumo jie bijos dėl to, kad nebūtų kitų pirštais kaišiojami, ar apskritai kitų dėmesio objektu. Bet kartais jis jiems atrodys ir kiek įtartinas, net pavojingas. Kažin, ar originalumu nesiekiama prasilenkti su ortodoksalumu ir tradicionalumu? Taip su originalumo baime

pamažu gal įsigalės prisirišimas prie simplicizmo. Simplicistiškas, labai primityvus galvojimas ir veikimas gal įeis net į taisyklę.

Iš vieno ir antro kraštutinumo gali susidaryti tam tikrų pavojų. Sakysime, perdidelis originalumas gali nuvesti į subjektyvizmą, išoriškumą, individualizmą, dirbtinumą, nekuklumą. Antra vertus, ir perdidelė originalumo baimė gali būti pavojinga; ji dažnai veda į sustingimą, nekūrybiškumą, primityvizmą, beasmenybiškumą arba net miniažmogiškumą.

Vienam ir antram kraštutinumui atsistoja priešais sveikas originalumas ir paprastumas. Kaip perdėtas originalumas ir simplicizmas yra du priešai, taip paprastumas ir originalumas gali būti du draugai. Originalume gali gražiai reikštis paprastumas ir paprastume originalumas. Dideli žmonės, originalios asmenybės visuomet būna paprastos; paprasti kaimiečiai (ar net miestiečiai) kartais slepia savyje didelę dvasią. Juo didingesnis daiktas, brangesnė medžiaga, vertingesnis meno kūrinys, juo labiau pasižymi paprastumu. Taigi sveikas originalumas gražiai derinasi su sveiku paprastumu ir atvirkščiai.

Būdinga, kad perdėjimai originalumo ieškojime labiau pastebimi paauguolystėj ir jaunystėj. Juo žmogus labiau bręsta fiziškai ir dvasiškai, juo jo originalumas darosi kuklesnis, paprastesnis, vadinas, be pretenzijų. Pilnai subrendusiame (ypač dvasiškai) žmoguje originalumas ir paprastumas randa puikią harmoniją. Su senatve, išsisėmimu, pervargimu ateina žmogui vis didesnė originalumo baimė, o paprastumas virsta simplicizmu.

Jaunam kunigui dėl to ir tenka šiek tiek daugiau kreipti dėmesio į paprastumą ir juo labiau subrandinti savo originalumą. Beje, gali būti atvejų, kada jaunas kunigas daugiau reikalingas per nelyg didelį savo paprastumą papildyti originalumu. Bet tokie atvejai, apskritai, retesni.

Tarp tragizmo ir komizmo

Kunigas, kaip žmogus, gali turėti palinkimą į tragiškumą ar komiškumą. Apskritai imant, tai visai naturalu. Tačiau šitą palinkimą gali specialios padėtys ar aplinkybės taip sustiprinti, kad tai jauną kunigą gali nuvesti iki tragizmo ar komizmo, kaip kraštutinumų.

Ir iš tikro, kunigų gyvenime mes galime pastebėti tragikų ir komikų, kaip beveik atbaigtų tipų. Vieno veidą, žiūrėk, nuolat dengia gilių raukšlių vagos, sutraukti antakiai, graudus, dažnai beviltiškas akių žvilgsnis, kietai suspaustos lūpos. Kito gi,

priešingai, amžinai juokiasi ne tik burna ir lūpos, bet net akys, kakta ir skruostai. Vienas keliasi, eina mišių, dirba ir gula vis su tuo pačiu, rodos, laužte užlaužtu gūdžiu liūdesiu veide ir širdyje. Kitas gi su juoku, daina, radijo maršu pradeda dieną, krykštaudamas, kaip vaikas, bėga bažnyčion, visus juokina prie stalo, mokykloj, gatvėj kol pagaliau pavargęs užmerkia akis; net sapnuodamas jis juokiasi, kai pirmasis dūsauja, kankinasi ir verkia. Vieno kalbos tonas minorinis, kaž kuo prislėgtas; pamokslai graudūs, pilni žodžių neapsakomo skundo, aimanos. Kito gi balsas skamba aukštaisiais registrais, o kalbos — pilnos giedros ir juoko. Vienas gyvenime ieško blogio, kaip sakoma, per padidinamąjį stiklą ir iš mažos ar tariamos blogybės daro dideles ir tragiškas išvadas. Kitas gi juokais verčia net nemažus prasikaltimus arba linksmai aiškinasi net tragiškiausius gyvenimo įvykius. Vienas graudena žmones, juos prisaikdinėja net dėl mažareikšmių prasižengimų; kitas gi nepaliauja gyręs ir nuotaiką kėlęs ir tuomet, kai reiktų rimtai įspėti ir barti. Vienas, besisielodamas viso ir visų gyvenimo blogybėmis, rodos, plėšte persiplėštų: daro viską, kas tik galima, kol pagaliau pats palūžta. Kitas tuo tarpu eina per gyvenimą nesijaudindamas, tarsi drugelis bežaisdamas saulės spinduliuose arba trubadūras, daineles žmonėms bedainuodamas, anekdotus bepasakodamas, juokus beišdarinėdamas.

Taip tragikas ir komikas eina per gyvenimą — vienas žmonių nesuprastas, kitas žmogaus nesupratęs, vienas nemėgiamas ir slapta pajuokiamas, kitas mėgiamas, bet dažnai ir apgailimas.

Jaunas kunigas, jaučiąs savyje palinkimą į tragiškumą ar komiškumą, bet nenorįs tapti tipišku tragiku ar komiku, gaus būti labai ir labai atsargus ir budrus.

Tas, kuriam greičiau grėstų tragizmo pavojus, turės kiek iš anksto privengti atbaigtų tragikų įtakos. Šie žmonės dažniausiai ir ieško sau artimesnių žmonių, ir jiems — nepritvrusiems — stengiasi sutirštintom spalvom piešti gyvenimą ir nejučiomis sudaryti tamsoką gyvenimožiūrą. Ne per daug tragiškai teks vertinti ir tą gyvenimo blogį, kurį pačiam bus progos patirti. Tiesa, objektyvaus blogio yra daug, bet ne kiekvienas tas blogis yra morališkas. Kiek gi blogybių įvyksta dėl ignorancijas, prievartos arba patalogiškų palinkimų! Pasitaiko patirti, ypač per išpažintis, kad didžiausių niekšybių padaryta, o vėliau prieini išvadų jog tai tik nesveikos vaizduotės - fantazijos kūrinys. Taigi, moralinio blogio faktinai yra mažiau, negu rodo objektyvi blogybių

statistika. Pagaliau, jei to blogio vis dėlto yra ne maža, tai atsimintina, kad jo ir visais laikais būta apsčiai. Visa tai gyvenime nėra išvengiama, o, be to, tai turi savą prasmę.

Tam, kuris linkęs į komizmą, teks nepasiduoti populiarumo pagundai. Žmonės paprastai gaudyte gaudo linksmus kunigus. Jie nori juoko, ir jaučiasi labai patenkinti linksmoj draugijoj. Tiesa, ir kunigui būna malonu, kad jis gali patenkinti šį nekaltą žmonių apetitą. Be kitko, šitai teikia kunigui populiarumo, kuris gali būt panaudojamas ir aukštesniems dalykams.

Bet žmonės paprastai nepasotinami. Jei norėsi juos patenkinti, turėsi vis naujų ir naujų juokų prasimanyti. O ir „linksmojo brolio" prestižas reikalaus stiebtis. Taip tu būsi priverstas užsiimti specialiom anekdotologijos studijom. Kartais gal teks griebtis kūrybos, vartoti vaizduotės melą (kad ir nekaltą), įspūdžiui pavartot stipresnių spalvų ir frazių. Taip besivaikant publikos simpatijų, betenkinant jos apetitą, gali tekt pasidaryt patentuotu komiku. O tai su kunigo orumu anaiptol nesiderina.

Geriausia laikytis vidurio kelio. Yra laikas juoktis ir laikas verkt. Kunigas turi mokėt, kur reikia, ir pasibart — kietesnį žodį pasakyt. Populiarumui negali būt aukojama viskas. Mūsų tautoj, tiesa, pageidaujamas giedras optimizmas, sveikas sąmojus. Mūsų gyvenime per daug jau melancholijos.

Tarp perdėto nuoširdumo ir šalto atsargumo

„Su žmonėm reikia būt labai atsargiem" — pabrėš jums vieni. „Žmonės laukia iš jūsų nuoširdumo" — pasakys kiti.

Taip kunigas ir apsispręs už atsargumą ar nuoširdumą. Vienas gal nuoširdumą spauste spaus iš savęs, kad tik jo daugiau parodžius žmonėms. Jis kalbins kiekvieną sutiktą žmogų, stengsis suprasti jį pačiose jo sielos gelmėse, jo padėtį palygins su savąja — taip pats išsipasakos. Būdamas pats nuoširdus, kunigas nei neprileis, kad kiti tik dėtųsi tokiais. Jis patikės jiems savo paslaptis, dės į kiekvieną gatvėje ištiestą ranką nešykščią auką, skolins prašančiam paskutinius pinigus, paliks, įsileidęs, savo kambary net mažai pažįstamus asmenis, išklausys kiekvieno prašymo, nežiūrėdamas, kas, ko kam prašo, rašys nepažįstamiems geriausias rekomendacijas, davinės vizitines, atsakinės į įvairius net nediskretiškus laiškus, lankstysis

prieš kiekvieną ir kilnos kepurę net prieš apgaulingą ir pasityčiojantį pasveikinimą (pasitaikantį miestuose).

Tuo tarpu kiti gal laikysis labai atsargiai — sąmoningai gniauš savyje natūralų nuoširdumą. Šių kambario durys visuomet bus uždaros pašaliečiui. Jei priims ką, tai raštinėj ar prieangy. Sutiktą gatvėj žmogų jis nebandys pasveikint, ar prakalbint. Net pas ligonį nuvykęs ar iš jo grįždamas, jis tylės. O jei jo burna prasivers, tai tik bendrybėms. Jis kalbės apie orą, sveikatą, politiką ir visa tai, kas nėra asmeniška. Jis tai darys net sąmoningai. Juk asmeniški dalykai — vargas, skausmas, sielvartas reikalautų užuojautos jausmų, reikalautų širdies...

Eidami šiais keliais, pirmieji greit patys nusivils, o antrieji — apvils kitus. Perdėtą nuoširdumą žmonės ims išnaudot ir piktnaudot. Jie išgrobs paskutinius centus, knygas, daiktus, įvels į skolas ir — kas svarbiausia — subanalins kunigo autoritetą. Perdėtą nuoširdumą daug kas supras, kaip menkystą, silpnumą, savęs nevertinimą, bekarakteriškumą, ir ims iš kunigo juoktis, jo pastangas niekais versti.

Tuo tarpu perdėtas atsargumas stums žmones nuo kunigo. Kunigo asmenyje jie bus laukę tėvo su karakteriu ir širdim, o čia, pasirodo, šaltaširdis žmogus, žmogus, kuriam vistiek — kitų skausmas ar džiaugsmas, vargas ar gerovė, sielvartas ar ramybė. Tokio kunigo jie neapsups pasitikėjimo ir pagarbos aureole, o kartu jo asmenyje neras sau autoriteto. Tiesa, tuo būdu kunigas nieko nepraras. Bet ir nebus jam ko prarasti, nes savo šaltumu jis nieko vertingo nebus įgyjęs, ypač vertingiausio dalyko — autoriteto.

Kunigui tenka vaduotis sveiku n u o š i r d u m u ir a t s a r g u m u. Tėviško nuoširdumo laukia visoki ligonys, kenčiantieji, didelių rūpesčių ir vargo paliesti, didelės nelaimės ištikti, vaikai, paaugliai ir jaunimas. Nuoširdumas yra balsamas ir vaistas visiems, kai tik jis neperšoksta protingumo ribų. Tačiau turint reikalo su vaikais, jaunimu, moterimis ir nepažįstamaisiais pravartus atsargumas.

Vidurio keliu

Šį kartą norisi kalbėti apie vidurio kelią. Gal būt, kad tarp to, kas čia kalbama, ir to, kas kalbėta apie uolas ir seklumas, susidarys tam tikras panašumas. Tegul. Juk vidurio kelio ir ten jau ieškojom, o čia jo nepravesime kitaip, kaip nurodydami vengtinas uolas ir seklumas.

Antgamtės ir prigimties keliu

Yra du bėgiai, būtini kunigo gyvenime — gamtiškumo ir antgamtiškumo. Neatsirėmęs žemės, nepasigelbėdamas prigimtim, nepasieksi dangaus, nepakilsi iki antgamtės. Be fizinės higienos, be normalių darbo sąlygų, be tam tikrų žmogiškų patogumų nepasieksi pagrindinių gyvenimo tikslų — ne tik prigimtinių, bet ir antprigimtinių. Reikia, taigi, remtis p r i g i m t i m.

Bet antra vertus, kokią krikščionišką prasmę turėtų sveikata, darbo salygos, jei visa tai nevestų į aukštesnį tikslą, jei šiam pastarajam nebūtų visa palenkta. Kuo tada kunigo kelias išsiskirtų iš pasaulininkų ir nekrikščionių kelio?

Prigimties ir malonės gyvenimą reikia derinti. Bet kaip? Ar praktiškai visuomet išeina taip, kaip reikalauja principai? Ar malonė visuomet patobulina prigimtį ir prigimtis — ar paremia malonę?

Rodos, esi malonės stovy, bent taip tvarkaisi, kad jame būtum. Rodos, pildai, kad ir negatyviai Dievo valią, atlieki būtiniausius pamaldumo aktus, bet kaž kodėl nejunti, kad tavo prigimtinis gyvenimas tobulėtų. Nežiūrint tavo pastangų naudotis malone, vis dėlto tavo prigimtis, rodos, lieka su visais matomais ir nematomais netobulumais ir silpnybėm. Tiesa, malonės dėka tu gal nepadarai nei skandalo nei kriminalo. Bet pats savyje tu girdi nepasitenkinimą — tau rodos vis per maža tepadaroma.

Prigimtinis tavo gyvenimas tvarkomas, rodos, taip, kad malonės gyvenimo nepalaužtų. Darbu perkrauni save, tariesi tuo prigimties privilegijas sumažinęs, o malonei sąlygas patikrinęs. Ir vis dėlto malonės turtai tavyje neauga, bent ne-

junti, kad jie augtų. Pastebi net priešingai — prigimties našta dėl to darosi dar sunkesnė nei malonės sparnai.

Kodėl? — klausi savęs. Imi save analizuoti, gilintis į dalykus. Pamatai — nuėjęs į šalį, atsirėmęs į nevisai vykusias prielaidas. Pasirodo, per daug įsižiūrėjęs į dangų, užmiršai žemę, per daug įsitikėjęs į malonę — paniekinai jos atramą — prigimtį. Ji patempta, iš normalių vėžių išmušta.

Arba įvyko priešingai — per daug iškėlei pačios prigimties reikšmę, skyrei jos galioms ir pastangoms daugiau svorio nei galima. Manei — tik savo prigimtinėm galiom gali kalnus nuversti, stebūklus žmonių širdyse daryti, visuomenę ir jos papročius reformuoti, savo paties asmenybę išugdyti. Gal šitaip visai ir nemanei, bent sąmoningai taip negalvojai. Bet gal šitaip ėmė vystytis tavo gyvenimas, įtaigų iš šalie veikiamas, tikrovės reikalavimų skatinamas. Aklas ir kurčias nesi ir nebuvai. Griebeisi darbo iš peties, o kiti — matydami tavo paslaugumą — tyčia tau krovė savo naštas. Taip tu prisigyvenai supleišėjusio smuiko padėties. Malonės menininkas nebegali tavim groti. Malonė nebetenka tavyje pagrindo. Tu pasidarai prastas jos laidininkas. Tau belieka prašytis remonto...

Malonei beruošdamas sveiką pagrindą ar jį bepalaikydamas, gal nusikalsti prieš tą pačią malonę. Gal pernelyg rūpinies savo prigimtim, kuri ir taip stovi savo aukštumoje? Gal šituo rūpesčiu taip esi perimtas, kad visas tavo dėmesys tik jam tėra pavergtas? Bet kaip nesinorėtų šituo tikėti! Kam brangus malonės gyvenimas, tas nedrįs daryti šitokios perversijos.

Pavojus gal ateina iš kitos pusės. Į malonės gyvenimą gal žiūri, kaip į buvojimą statiniame jos stovyje. Gal ji neišplaukia iš gyvos, asmeniškos, intymios tavo vienybės su Kristumi. Gal jos priemones (sakramentus) vartoji pernelyg mechaniškai. Jei taip, tai vargu malonė reikšis tavyje gyvai, dinamiškai, kristocentriškai — vargu ji sukurs didingą rūmą ant tavo prigimties pamatų.

Tenka, taigi, rast laimingą vidurį. Tenka išmokt savyje derint prigimtį ir antgamtę. Kaip?

Jokių tikslesnių ir atbaigtų nurodymų, kurie tiktų visiems, čia negali būt. Malonės ir prigimties galių santykis gali būti labai įvairus, kaip įvairūs būna patys žmonės. Galima pasakyti tik viena — kas turi silpnesnius prigimtinius pagrindus

malonei, nei pačią malonę, tekreipia didesnį dėmesį prigimčiai sunormuoti. Tas tesusidaro geresnes sąlygas fizinei ir psichonei savo higienai. Priešingai, kieno smuikas būtų sveikas ir stiprus, tas, jį saugodamas, tesistengia daugiau dėmesio skirti malonei. Įdomu viena — prigimtinio ir antgamtinio gyvenimo derinimas ir šio pobūdis priklauso kiekvieno kunigo individualiai. Šitai kunigui teikia daug garbės ir atsakomybės. Čia gali pasireikšti kunigo kūrybiškumas, iniciatyva, jo asmenybės pilnutinumas ir turtingumas. Juk taip įvairiai šituos du momentus matom suderintus pas įvairius šventuosius! Koks nuostabus prigimties ir malonės santykių įvairumas! Ir kiek daug čia laisvės — Dievo šventųjų laisvės! Bet kartu ir kiek atsakomybės!.. Tavo neakylumas ar nerūpestingumas, tavo klaidingas požiūris į patį šį santykį, tavo apsileidimas lems visą tavo gyvenimo kryptį. Nuo tavęs, taigi, pareis kiek tu išnaudosi tau duotas galimybes.

Objektyvumo ir subjektyvumo keliu

Yra tiesų, principų, nuostatų, kurių žmogus negali pakeisti, jų nepažeisdamas. Bet yra ir tokių dalykų, darbų, aktų, kuriuos tenka atlikti dinamišku kūrybiškumu ir lankstumu; kitaip jie neteks savo efektyvumo, būtino dalyko paskirčiai.

Apreiškimo tiesas reikia pasisavinti tokias, kokios jos yra; negalima jų susubjektyvinti ar sureliatyvinti, jų nepažeidžiant. Kas kita jų pasisavinimo ar perteikimo būdas; jis negali būt objektyvus, priešingai — artimas tavo ar kitų amžiui, lyčiai, padėčiai. Kitaip tiesų skelbimas neteks savo efektyvumo.

Mokyklos suole kunigas įpranta teologinę tiesą pasisavinti suobjektyvintą. Bent tokią formą jam tos tiesos perteikiamos. Objektyviu būdu (ex opere operato) išmokstama vartoti ir pašventinamosios priemonės (sakramentai). Taip nejučiomis susidaro palinkimas, ypač pirmaisiais kunigystės metais, suobjektyvintu būdu perteikti žmonėm krikščionišką tiesą, malonę, pedagogines vertybes, krikščioniškos disciplinos nuostatus.

Tiesą sakant, kitaip ir vargiai įmanoma. Iš pradžių per mažai pažįstamos įvairios subjektyvios padėtys, įvairūs vietos, laiko reikalavimai. Jiems pritaikyti objektyvines gerybes subjektyviu būdu reikia tam tikro lankstumo, kūrybinės iniciatyvos, o ypač geros patirties. Visa tai jaunam kunigui iš pradžių labai ir labai stinga. Pagaliau, ir patirties įsigyjant,

stinga laiko ir energijos, o kai kada net noro. Matai, kaip už tave vyresni ir gudresni tenkinasi perteikę gėrybes, sakytume, visai plikas — neįvilkę į priimtinas ir suprantamas žmogui formas. Ir tai jiems išeina, rodos, ne taip jau blogai.

Taip jaunam kunigui kurį laiką tenka eiti objektyvumo keliu.

Bet pamažu ima prisimiršti iš vadovėlių išmokti objektyvūs principai, regulos, paragrafai. Realusis gyvenimas ir subjektyvūs reikalavimai su laiku vis daugiau ir daugiau ima tavyje apreikšti savo veidą. Šie reikalavimai ima atrodyti vis labiau ir labiau svarbūs, kartais net svarbesni už šaltą — kaip sakoma — principą, paragrafą. Prisitaikymas prie tų reikalavimų pasidaro, rodos, tokia būtenybė, kad geriau paaukoti objektyvias gerybes ir nuostatus. Pagaliau neberyškūs pasidaro ir tie objektyvūs nuostatai, ypač užmetus knygą. Kartais atrodo — jie visai nebeprieštarauja net pernelyg subjektyviam sprendimui. Gyvenimas ima diktuoti savus principus ar savaip juos pritaikyti. Taip nejučiomis pereinama į subjektyvumo, net subjektivizmo kelią.

Perdėti į vieną ar antrą pusę yra tiek pat pavojinga. Einant perdėto objektyvumo keliu užmirštamas žmogus, visuomenė, laiko ir vietos balsas. Einant perdėto subjektyvumo keliu pažeidžiamos objektyvinės gerybės ir priemonės. Žmogaus ir visuomenės neišganysi be objektyvių gerybių. Šios gi neteks savo prasmės, jei nebus priimamos priimančio būdu. Quidquid recipiatur secundum modum recipientis recipietur...

Štai kam reikia vidurio kelio — objektyvumo ir subjektyvumo sintezės kelio. Kunigui tenka šiuo keliu eiti. Iš pradžių mokytis objektyvumą derinti su subjektyvumu, o toliau — atvirkščiai. Geriausia, jei jau seminarijoje būtų pratinama objektyvią tiesą taikyt subjektyvioms padėtims, o gyveniman išėjus — sudaromos progos pagilinti objektyvines pažintis, patikslinti ir papildyti savo teoretinį žinojimą.

Logiškumo ir psichologiškumo keliu

Logiškumas padeda apvaldyti žmogaus minčių chaosą. Jis žmogaus veikimui duoda tikslingumo ir planingumo. Psichologiškumas padeda atspėti subtilius žmogaus gyvenimo niuansus, paliesti jautriąsias sielos stygas, duoti impulsu, uždegti, vesti savu žmogui keliu.

Logiškumas remiasi racionaliom galiom ir apeliuoja į jas. Psichologiškumas vaduojasi daugiau irracionaliom galiom, kreipiamas į valią, jausmus.

Žmogų veikia ne tik protiniai motyvai, bet ir išgyvenimai, įspūdžiai, pasamonėj glūdinčios įvairios jėgos, įvairūs nesąmoningi impulsai.

Kaip vienas ir antras momentas apsireiškia kunigo gyvenime ir veikime?

Seminarijoj įpranti būti veikiamas proto argumentų. Savo moralinį gyvenimą grindi (kaip ir dera) sąmoningu veikimu. Taip ir susidaro įspūdis, kad šis sąmoningasis, racionaliom galiom pagrįstas, gyvenimas ir tėra vienintelis tikras, žmogiškas gyvenimas. Priešingai — irracionalusis — atrodo, būdingas gyvuliui, o ne žmogui. Tu šį gyvenimą ignoruoji savyje ir kituose. Kartais, tiesa, klaidina tave racionalistinė kryptis moksle ir gyvenime. Visa, kas neracionalu gyvenime, net bažnytiniame ir kunigiškame, tu imi laikyt nesąmone, kaž kokiu atsilikimu, kartais net prietaringumu. Taip tu pasidarai skeptiškas tai teologinei literatūrai, kuri apeliuoja daugiau į valią ir jausmus. Tau nepatinka tos teologinės disciplinos, kurios veda tave į Kristų ir Dievą ne proto argumentais, bet tik apreiškimo. Ir bažnytiniame gyvenime tau daug kas atrodo neprasminga. Į kai kurias pamaldų sritis, į sakramentalijas tu žiūri, kaip į protu nepateisinamus dalykus. Tu juos atlieki nelabai norom.

Bet tu pagyveni liaudies žmonių tarpe. Ir iš viso tu pagyveni — pamatai gyvenimo daugiau, jį peršoki per refektuojančią savo dvasią. Tu pamatai, kad vis dėlto nėra nežmoniškas ir nereikšmingas ir tas irracionalusis gyvenimas. Nuojauta, įtaiga, paskatos, tarpasmeninė simpatija ir panašūs dalykai turi savo vietą gyvenime. Tu įsitikini, kad jie yra net labai svarbūs, — joks racionalumas jų pakeisti ar atstoti negalės. Tave nustebina vienas faktas, kad net patentuoti racionalistai neišvengia šitų irracionalių savo gyvenime apraiškų. Ir jie dažnai vaduojasi pagal irracionalius motyvus ir veikia, jų įtakoje, net prieš savo protą. Pagaliau prieini išvados, kad ir pamoksluose, ir išpažinčių klausyme ir katalikiškoj akcijoj pasisekimas pareina ne nuo tavo protinių argumentų pajėgumo, bet nuo tavo jausmo, vidaus rimties, nuo tavo valios tendencijų, net nuo širdingo tavo atsinešimo žmonių atžvilgiu.

Tu įsitikini, kad net pats tavo dvasinis gyvenimas daugiau priklauso ne proto sričiai, bet kaž kuriai kitai. Tu pajunti, kad „grynas protas, kaip sako R. Guardini, neveda į gyvą Dievo pažinimą ir iš viso, vienas galvojimas niekad negali atvesti iki vidujinio gyvojo Dievo buvimo. Nebent šis galvojimas gyvas — toks, kurs iš gyvenimo ateina ir į jį veda, kurs pats išėjęs iš giliausių žmogaus būties jėgų, jų persunktas ir į jas kreipia. Tai įžvelgimo, sąžinės, troškimo, pajautimo, tikrovės pažinimo galvojimas. Šis dvasinėm akim įžvelgia didįjį gyvąjį Dievą ... Yra dar sąžinės patirtis — „tu privalai“, ir dar viena — ilgesio patirtis. Mes trokštame pajaust būtį, dalyvauti kūrybinėj galioj, patirti vertės kilmingumą, pasisotinti meile ir laime. Pagaliau už visus brangiausia patirtis — tai žinojimas, paprasčiausias žinojimas jog D i e v a s y r a č i a“ (Vom Lebendigen Gott, Mainz 1930, 81—82, 84—85, 37—88).

Guardini nori atsverti racionalistinį Dievo ieškojimo kelią kitais, savo teisių turinčiais, keliais. Visumoje, aišku, turi savo vietą ir proto argumentai ir sąmonės gyvenimas. Šito nevertinti būtų kitas — psichologizmo kraštutinumas.

Kaip visur, taip ir čia reikia vidurio kelio, sintezės, koordinacijos. Racionalumas turi derintis su irracionalumu, logiškumas su psichologiškumu. Kur vieno būtų per daug, reikia atsverti antru. Kai grynasis protas persveria vadinamą gyvąjį protą, reikia daugiau vietos šiam pastarajam. Ten, kur susidaro irracionalizmo pavojus, daugiau vietos duoti protui. Bet visur — šių dviejų momentų sutartinė.

Meilės — neapykantos — kančios keliu

Žmogus dažnai blaškosi tarp dviejų jausmų — meilės ir neapykantos. Jis gyvena tai vienu tai antru. Suderinti jis jų nesugeba. Arba jis ką myli, tai myli su silpnybėm ir blogybėm. Jis myli žmogų kartu su visa, kas ir neverta meilės. Arba jis neapkenčia ko — ydos, kokio darbo, tai neapkenčia su visu žmogum. „Jei jis taip daro, jis pats toks“. „Jei jis prisileidžia blogio, elgiasi netiesiai, jis nevertas pagarbos ir meilės“.

Blaškytis tarp šių dviejų jausmų tenka ir kunigui. Juk ir jis žmogus, kaip visi. Mylėdamas žmogų, jis kartais užmerkia akis prieš jo blogį. Jis bendrauja su juo ir niekad jam neprimena jo žaizdos, niekad neleidžia jam susiprast, kad jis dėlto kai ką reiktų pataisyt.

Ir kai jis pastebi žmoguje silpnybę ar blogį, jame kyla nusigręžimas nuo paties žmogaus. Tokio žmogus jis vengs, nuo jo it nuo maro užsidarys.

Visa tai labai žmogiška, bet nekrikščioniška ir nekunigiška. Kunigui tenka mylėti žmogų, kaip žmogų, ir neapkęsti ydų, blogybių, kaip tokių. Reikia mylėti visus žmones, kas jie bebūtų, ir neapkęsti visų žmonių ydų ir silpnybių, kokios jos bebūtų, net pačių artimiausių ir brangiausių žmonių blogybių.

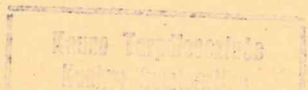
Meilė yra magnetas, kuris traukia kunigą prie žmonių ir niekad neleidžia nuo jų nutolti. Neapykanta stumia jį nuo blogio, saugo nuo nuodėmės. Meilė ir neapykanta skatina jį nepailstamai valyti žmonių širdis, jas tobulinti, pačiam nesusitepant.

Bet čia iškyla vienas dalykas. Mylėdamas žmones net nusidėjėlius jis kels kituose įtarimo. Žmonės manys — jis myli ir pačias jų nuodėmes. Jei juos lankai, jiems ranką tiesi, gal net daugiau simpatijos rodai — tai ne vienam rodysis, jog tu sutari su jais pačiose blogybėse, jos tau mielos, jų tu ieškai. Ir kai tie patys nusidėjėliai pajus, kad tu neapkenti jų blogybių, kad tu kęsinies jas išrauti iš jų širdžių, jie ims tavęs purtytis, tave keikti ir neapkęsti.

Iš to kils tau širdyje kančia. Juo tu būsi uolesnis mylėt ir neapkęst, juo daugiau tu gausi kęst. Tavo jaunumas kliudys meistriškai derinti šiuodu jausmu — tu greičiau apreikši savo neapykantą nei būsi spėjęs parodyti ir įrodyti savo meilę. Ir žmonės nespės, o gal ir nesugebės laiku pajusti, kad tu neapkenti iš meilės ir myli iš neapykantos.

Bet juo toliau, juo eis geriau. Gal būt, tavo meilė bus padariusi tiek, kad tavo neapykanta bus nebereikalinga. Tavo meilė gal bus išugdžiusi meilę kitų širdyse ir apvaliusi jas nuo blogio. Bet jei tos meilės širdis niekad nepajustų čia žemėje ir su perverta širdim tektų skirtis su šiuo pasauliu, tai tau lieka viena — Dievas, kurs yra Meilė.

Meilės kunigas išmoksta jau seminarijoj. Jis užsidega visam, kas gera, gražu, tiesu ir šventa. Jis mokosi mylėti Dievą visa širdim, visu protu ir visom jėgom, o artimą, kaip pats save. Ir neapkęsti jis pratinasi viso, kas bloga, kas prieštarauja tiesai, gėriui, grožiui, šventumui. Tačiau seminarija neišmoko kunigą kentėt. Reikia būt įtarinėjamam dėl meilės ir neapkenčiamam dėl blogio neapykantos. Šitai galima tik gyvenime, tik vykdant kunigo misiją.

To paties autoriaus

Pasiryžėliai ir laimėtojai (jaunuoliams), Marijampolė 1932.
Priešmokyklinis auklėjimas ir vaikų darželiai, Kaunas 1933.
Mergaičių pasaulis, Kaunas 1933, 1935.
Lietuvių apologetinė literatūra, Kaunas 1935.
Laisvamanybė Lietuvoje, Kaunas 1936.
Komunizmas Lietuvoje, Kaunas 1937.
Laisvės problema, Kaunas 1937.
Krikščionybės Įvedimas Lietuvoje, Kaunas 1938.
Kaimas ir miestas šių dienų pastoracijoje, Kaunas 1938.
Šeimos žaizda, Marijampolė 1938.
Šeimos dorovė, Kaunas 1939.
Siauroji ar pilnutinė katalikybė, Kaunas 1939.
Dvasinė kaimo krizė ir kunigas, Kaunas 1940.
Mūsų tautos chroniška liga (girtavimas), Kaunas 1940.
Dabarties žmogus, Kaunas 1940.
Nerami dabartis ir ateities perspektyvos (karo ir taikos problema), Marijampolė 1940.

Vertimai

Hunder, Su Magelanu aplink pasaulį, Kaunas 1929.
Spilmann, Korėjos broliai (sudėt. vert.), Marijampolė 1930.
Schwenz, Patarimai susituokiantiems, Kaunas 1931.